

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Αγησίλαος Οικονόμου

Διδάκτωρ Ε.Μ.Π., Περιβαλλοντολόγος

aghs@mail.ntua.gr

Ρόϊδω Μητούλα

Αναπλ.Καθηγήτρια Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

mitoula@hua.gr

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της συμβολής των μεταναστών επιχειρηματιών στη βιώσιμη ανάπτυξη του περιβάλλοντος του Δήμου Πειραιά.

Στόχος είναι να διερευνηθεί πρωτίστως εάν οι μετανάστες επιχειρηματίες είναι ενημερωμένοι και ευαισθητοποιημένοι στα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος και ακολούθως εάν στην καθημερινότητά τους εφαρμόζουν φιλοπεριβαλλοντικές πρακτικές και από τι εξαρτάται αυτό.

Από την έρευνα των στοιχείων προέκυψε ότι ο Δήμος Πειραιά φαίνεται ευαισθητοποιημένος σε θέματα που αφορούν στο περιβάλλον. Έχει προχωρήσει σε δράσεις και αναπτυξιακά έργα που θα αναδείξουν και θα βελτιώσουν το περιβάλλον και το βιοτικό επίπεδο των μεταναστών πολιτών. Η επιτόπια έρευνα έδειξε ότι οι επιχειρηματίες μετανάστες στην περιοχή του Πειραιά τονώνουν την τοπική οικονομία, αυξάνοντας την καταναλωτική ζήτηση και δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας. Σε κάποιο ποσοστό παρουσιάζονται περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι. και συμβάλλουν θετικά στη βιώσιμη περιβαλλοντική ανάπτυξη του Δήμου Πειραιά.

Η εργασία καταλήγει σε προτάσεις σχετικά με την προσπάθεια που θα πρέπει να γίνει από το Δήμο Πειραιά για περαιτέρω ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μεταναστών που ζουν, κατοικούν και δραστηριοποιούνται στην περιοχή, πάνω στις δράσεις που γίνονται για τη βιωσιμότητα του τόπου και την προστασία του περιβάλλοντος. Άλλωστε, η έρευνα έδειξε ότι οι περισσότεροι από τους μετανάστες επιχειρηματίες έχουν τη διάθεση μόνιμης εγκατάστασης στην περιοχή, δεδομένου ότι στην πλειοψηφία τους είναι οικογενειάρχες και έχουν παιδιά.

Λέξεις κλειδιά: Επιχειρηματίες μετανάστες, βιώσιμη ανάπτυξη, Πειραιάς

Εισαγωγή

Η μετανάστευση αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και σημαντικότερα κοινωνικά φαινόμενα που σχεδόν όλες οι χώρες έχουν αντιμετωπίσει, είτε ως χώρες αποστολής είτε ως χώρες υποδοχής μεταναστών. Από τον εννοιολογικό προσδιορισμό της νεωτερικής μετανάστευσης, προκύπτει εύλογα η διάκριση μεταξύ οικονομικού μετανάστη και πολιτικού πρόσφυγα. Έτσι, με τον όρο «οικονομικός μετανάστης» νοείται το μέλος εκείνο μιας κοινωνίας που εγκαταλείπει εκούσια τη χώρα του για να εγκατασταθεί προσωρινά ή μόνιμα σε μια άλλη χώρα, συνήθως περισσότερο αναπτυγμένη οικονομικά, με στόχο την αναζήτηση εργασίας. Αντίθετα, με τον όρο «πολιτικός πρόσφυγας» νοείται το μέλος εκείνο μιας κοινωνίας που εγκαταλείπει ακούσια τη χώρα του, λόγω διαφορετικών πολιτικών πεποιθήσεων, διώξεων και σοβαρών καταστρατηγήσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για να αναζητήσει άσυλο στους κόλπους μιας άλλης κοινωνίας που δεν αντιμετωπίζει, τουλάχιστον κατά κανόνα, αυτά τα προβλήματα (Μπάγκαβος και Παπαδοπούλου, 2003).

Με κριτήριο το εάν η μετανάστευση πραγματοποιείται στα γεωγραφικά όρια της εθνικής επικράτειας, διακρίνεται σε διεθνή και εσωτερική μετανάστευση. Η διεθνής μετανάστευση είναι η κίνηση από το ένα κράτος προς το άλλο, ενώ η εσωτερική μετανάστευση είναι η κίνηση εντός των ορίων του ίδιου κράτους.

Διαχρονικά, η μετανάστευση είναι απόλυτα συνυφασμένη τόσο με την ανάγκη για επιβίωση όσο και με την εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών. Ως όρος, αναφέρεται στη μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου, μιας ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου.

Επομένως, η απόφαση ενός ατόμου για να μεταναστεύσει, συνδέεται κατά κύριο λόγο με οικονομικούς παράγοντες. (Εμκε-Πουλοπούλου, 2007) Σχετίζεται απόλυτα:

- με τη δυνατότητα απασχόλησης ενός ατόμου στη χώρα του,
- τις πιθανότητες εξεύρεσης εργασίας στη νέα χώρα την οποία κατευθύνεται,
- τις μισθολογικές διαφορές μεταξύ χώρας αποστολής και χώρας υποδοχής,
- τον κίνδυνο απέλασής του (ιδιαίτερα στην περίπτωση που εισέρχεται παράνομα στη χώρα υποδοχής),
- το οικονομικό και ψυχολογικό κόστος της μετακίνησής του στη χώρα υποδοχής. (Γεώργιας, 2009).

Η μετανάστευση διακρίνεται σε νόμιμη και παράνομη. Νόμιμοι μετανάστες θεωρούνται εκείνοι οι οποίοι έχουν εισέλθει και παραμένουν νόμιμα στη χώρα, η παρουσία τους έχει καταγραφεί από τις αρμόδιες αρχές και είναι εφοδιασμένοι με την απαιτούμενη άδεια παραμονής και εργασίας. Για την Ελλάδα, οι μετανάστες ξένης εθνικότητας διακρίνονται σε αυτούς που προέρχονται από κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), οι οποίοι έχουν δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης, και στους υπηκόους τρίτων χωρών, για την είσοδο και παραμονή των οποίων στη χώρα απαιτείται διαδικασία προέγκρισης. Σύμφωνα με έρευνα του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής (Ι.ΜΕ.ΠΟ.), ο αριθμός των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα κυμαινόταν το 2008 μεταξύ 172.250 και 209.402 ατόμων. (Λιανός και συν., 2008).

Το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν οι σημερινές κοινωνίες και αυτό γιατί «ενώ η μετανάστευση προσφέρει μεν στα διάφορα κράτη μεγάλες ευκαιρίες προς αξιοποίηση, συχνά καθίσταται πηγή σοβαρών προβλημάτων» (Καβουνίδη και συν., 2003, σελίδα 12). Έτσι, η μετανάστευση έχει επιπτώσεις στις χώρες που αποστέλλουν μετανάστες σε άλλες χώρες, διότι εξάγουν με αυτόν τον τρόπο εργατικό δυναμικό. Επίσης, έχει επιπτώσεις και στις χώρες υποδοχής των μεταναστών, δηλαδή τις χώρες εκείνες που δέχονται το αντίστοιχο εργατικό αυτό δυναμικό, το οποίο ψάχνει για εργασία. Οι σημαντικότερες σχετίζονται με αλλαγές στον κοινωνικό ιστό και τους θεσμούς της χώρας υποδοχής, δεδομένου ότι πραγματοποιείται ένα είδος πληθυσμιακής ανανέωσης.

Έτσι, οι μετανάστες, εκτός από οικονομική δραστηριότητα, αναπτύσσουν και κοινωνική, πολιτιστική και περιβαλλοντική δραστηριότητα. Αφομοιώνονται και αφομοιώνουν και επηρεάζουν την καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής στην τοπική κοινωνία στην οποία εγκαθίστανται. Συμβάλλουν, στο βαθμό που τους αναλογεί, στην εξέλιξη και την ποιότητα ζωής των σημερινών γενεών, αλλά και των μεταγενεστέρων σε περιβαλλοντικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό επίπεδο. Δηλαδή, οι μετανάστες επηρεάζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου στον οποίο εγκαθίστανται. (Economou, Mitoula, 2013)

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μιας άλλης μορφής οικονομική ανάπτυξη, που λαμβάνει υπόψη την επάρκεια των φυσικών πόρων. (Έκθεση Brundland, 1987) Λαμβάνει υπόψη την ανάγκη της διατηρησιμότητας στο χρόνο, των βασικών συστατικών των φυσικών στοιχείων, καθώς και τις άμεσες και μακροχρόνιες ανάγκες ενός τόπου. (Μητούλα, 2006) Στο περιβαλλοντικό πρόβλημα που κυριαρχεί τα τελευταία χρόνια, η βιώσιμη ανάπτυξη πήρε το χαρακτήρα συνολικών λύσεων σε παγκόσμιο και τοπικό επίπεδο, όπως:

- προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- χαμηλές ενεργειακές καταναλώσεις,
- ανακύκλωση των μη ανανεώσιμων υλικών

- συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων
- προώθηση καταναλωτικών προϊόντων
- διαμόρφωση κουλτούρας βασισμένης στη σχέση του ανθρώπου με τη φύση και την πολιτιστική παράδοση κ.ά. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1998)

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της συμβολής των μεταναστών επιχειρηματιών στη βιώσιμη ανάπτυξη του περιβάλλοντος του Δήμου Πειραιά.

Στόχος είναι να διερευνηθεί εάν οι μετανάστες επιχειρηματίες είναι ενημερωμένοι και ευαίσθητοποιημένοι στα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος και εάν στην καθημερινότητά τους εφαρμόζουν φιλοπεριβαλλοντικές πρακτικές.

1. Η μεταναστευτική πολιτική της Ε.Ε.

Η Ε.Ε. αντιμετωπίζει συνολικά το φαινόμενο της μετανάστευσης, λαμβάνοντας υπόψη τόσο την οικονομική όσο και την κοινωνική πλευρά του σύνθετου αυτού φαινομένου. Αρχικά, η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) έδωσε εξουσίες στην Ε.Ε. στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης. Έντεκα χρόνια αργότερα εγκρίθηκε το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο «για τη Μετανάστευση και το Άσυλο» από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 2008. Με την έγκριση του παραπάνω Συμφώνου, ελήφθησαν πέντε δεσμεύσεις, όπως: α) η οργάνωση της νόμιμης μετανάστευσης, λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες, τις ανάγκες και τις δυνατότητες υποδοχής κάθε κράτους μέλους, και η ενθάρρυνση της ενσωμάτωσης, β) η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, εξασφαλίζοντας την επιστροφή των παράνομων μεταναστών στις χώρες καταγωγής τους ή σε χώρα διέλευσης, γ) η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των συνοριακών ελέγχων, δ) η συγκρότηση της Ευρώπης ως χώρου ασύλου και ε) η δημιουργία σφαιρικής εταιρικής σχέσης με τις χώρες καταγωγής και διέλευσης, ευνοώντας τη συνέργια μεταξύ μετανάστευσης και ανάπτυξης (<http://www.yypes.gr/>).

Γενικά, η Ευρωπαϊκή Ένωση δίνει ιδιαίτερη σημασία στα ζητήματα της μετανάστευσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι η διατήρηση υψηλών επιπέδων απασχόλησης στην Ε.Ε. είναι αδύνατη χωρίς τη μετανάστευση και ότι εάν οι οικονομικοί μετανάστες διαθέτουν τα ανάλογα προσόντα, τότε μπορούν να συμβάλλουν θετικά στην προσπάθεια αντιμετώπισης των ανισοροπιών της εργασίας.

2. Η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας

Από τη δεκαετία του '80 η Ελλάδα άρχισε να γίνεται χώρα προέλευσης μεταναστών κυρίως από ασιατικές και αφρικανικές χώρες. Αργότερα, μετά την κατάρρευση του «Ανατολικού Μπλοκ» στις αρχές της δεκαετίας του '90, παρατηρήθηκε μεγάλη εισροή μεταναστών από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και ιδιαίτερα από γειτονικές όπως η Αλβανία, η Βουλγαρία και η Ρουμανία. Έτσι, η πλειοψηφία των μεταναστών στην Ελλάδα προήλθε από Βαλκανικές χώρες με επικρατέστερη την Αλβανία. Τα αίτια αυτής της υπεροχής της Αλβανικής υπηκοότητας ερμηνεύονται τόσο από τη γειννίαση με την Ελλάδα, όσο και από τη δεινή οικονομική κατάσταση της εν λόγω χώρας τα τελευταία χρόνια. (www.statistics.gr, ΕΣΥΕ, στοιχεία 2011)

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από τις απογραφές πληθυσμού που έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα από το 1951 έως και το 2001, εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι ο αριθμός των ξένων υπηκόων στη χώρα αυξάνεται. Η μεγαλύτερη, όμως, αύξηση σημειώνεται τη δεκαετία που μεσολάβησε από την απογραφή του 1991 μέχρι εκείνη του 2001, όπου ο αριθμός των ξένων υπηκόων στην Ελλάδα έφτασε τις 797.093, από 167.276 που ήταν το 1991 (βλ. Πίνακα 1). Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011, οι Έλληνες υπήκοοι στην Ελλάδα είναι 10.815.197. Όμως δεν έχουν ακόμη δημοσιευτεί επίσημα στοιχεία για τους ξένους υπηκόους.

Πίνακας 1: Πληθυσμός της Ελλάδας, κατά υπηκοότητα, στα έτη των απογραφών

Έτος	Έλληνες υπήκοοι		Ξένοι υπήκοοι στην Ελλάδα	Πραγματικός πληθυσμός
	στην Ελλάδα	στο εξωτερικό		
1951	7.602.230	37.413	30.571	7.632.801
1961	8.333.817	71.925	54.736	8.388.553
1971	8.767.073	218.908	92.568	8.859.641
1981	9.568.993	98.343	171.424	9.740.417
1991	10.092.624	41.910	167.276	10.259.900
2001	10.166.987	39.608	797.093	10.964.080

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Αποτελέσματα Απογραφών

Σημειώνεται ότι σύμφωνα με στοιχεία του Ο.Η.Ε, η Ελλάδα το 2015 θα έχει περίπου 14,5 εκατομμύρια κατοίκους, από τους οποίους τα 3,5 εκατομμύρια θα είναι αλλοδαποί μη προερχόμενοι από τη σημερινή σύνθεση κρατών - μελών της Ε.Ε. (Λιαργκόβας, 2007).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (Ε.Ε.Δ.) της Ε.Σ.Υ.Ε. για το 2007 (Β΄ τριμήνου), περισσότεροι από τους μισούς μετανάστες που διαμένουν στη χώρα μας έχουν αλβανική υπηκοότητα. Δεύτερη μεγάλη κατηγορία μεταναστών αποτελούν όσοι προέρχονται από Βουλγαρία, Ρουμανία, Πολωνία, Γεωργία, Ρωσία και Ουκρανία, οι οποίοι στις κατηγορίες του εργατικού δυναμικού αναλογούν στο 25% των μεταναστών, παρά το γεγονός ότι αποτελούν το 20% του πληθυσμού αυτών. Τέλος, οι προερχόμενοι από το Πακιστάν και την Κύπρο προσεγγίζουν το ποσοστό του 3% του συνολικού αριθμού των μεταναστών.

Από τον παρακάτω πίνακα προκύπτει το συμπέρασμα ότι στις 12 από τις 20 υπηκοότητες, ο πληθυσμός άνω των 15 ετών αναλογεί σε μεγάλο μέρος του συνολικού πληθυσμού. Εξίσου μεγάλη είναι και η συμμετοχή του εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό άνω των 15 ετών.

Πίνακας 2: Οι κυριότερες υπηκοότητες των μεταναστών κατά κατηγορία, 2007

Υπηκοότητα	Πληθυσμός	Πληθυσμός 15 ετών & άνω	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Μη Ενεργοί	% Συμμετ. Εργ. Δυν./ Πληθυσμό 15 & άνω	% Ανεργία
ΑΛΒΑΝΙΑ	352,780	262,408	186,76	172,597	14,159	75,652	71,2%	7,6%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	26,593	24,995	20,72	19,002	1,722	4,271	82,9%	8,3%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	22,982	20,354	15,930	14,844	1,086	4,424	78,3%	6,8%
ΠΟΛΩΝΙΑ	19,181	14,809	11,152	10,449	703	3,657	75,3%	6,3%
ΓΕΩΡΓΙΑ	18,728	16,337	12,645	10,665	1,970	3,702	77,3%	15,6%
ΡΩΣΙΑ	17,239	15,210	10,471	9,410	1,061	4,739	68,8%	10,1%
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	15,142	13,521	10,461	9,613	848	3,060	77,4%	8,1%
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	9,154	9,051	8,910	8,585	325	141	98,4%	3,6%
ΚΥΠΡΟΣ	9,137	9,137	1,819	1,046	763	7,328	19,8%	42,2%
ΑΡΜΕΝΙΑ	6,669	5,162	3,901	3,901	-	1,261	75,6%	-
Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	6,513	6,073	2,884	2,884	-	3,189	47,5%	-
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	5,491	5,386	2,765	2,280	475	2,631	51,2%	17,2%
ΙΡΑΚ	4,921	4,410	3,459	2,566	883	961	78,2%	25,6%
ΣΥΡΙΑ	4,512	4,512	4,326	4,326	-	186	100%	-
ΙΝΔΙΑ	3,011	2,270	1,749	1,528	221	521	77,0%	12,6%
Η.Π.Α	2,612	2,326	1,171	1,171	-	1,155	50,3%	-

ΑΙΓΥΠΤΟΣ	2,538	2,537	2,011	2,011	-	526	79,3%	-
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	2,488	2,488	2,412	2,412	-	76	96,9%	-
ΤΟΥΡΚΙΑ	1,978	1,753	1,298	786	512	455	74,0%	39,4%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	815	815	671	671	-	144	82,3%	-
ΆΛΛΕΣ ΧΩΡ.	48,226	40,084	25,179	23,420	1,759	14,905	62,4%	7,0%
ΣΥΝΟΛΟ	580,709	463,638	330,654	304,169	26,485	132,984	71,3%	8,0%
ΣΥΜΜΕΤ. (%)	5,40	5,04	6,72	6,73	6,65	3,10	-	-

Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε., Ε.Ε.Δ. 2007 (Β' τριμήνου), Επεξεργασία: ΙΝ.Ε./Γ.Σ.Ε.Ε.-Α.Δ.Ε.Δ.Υ. (Γ. Κρητικίδης)

Στον παρακάτω Πίνακα 3 καταγράφεται η απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Σημειώνεται ότι από τους 304.169 απασχολούμενους μετανάστες, οι 165.753 δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια Αττικής, δηλαδή το 54,5% του συνόλου τους.

Πίνακας 3: Η απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, 2007

Κλάδοι Οικονομικής Δραστηριότητας	Απασχολούμενοι	Συμμετοχή στην απασχόληση της χώρας (%)	Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης (%)
Α. Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία	14.848	2,9	4,9
Β. Αλιεία	578	3,8	0,2
Γ. Ορυχεία και λατομεία	256	1,4	0,1
Δ. Μεταποιητικές βιομηχανίες	44.867	8,0	14,8
Ε. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κλπ	627	1,6	0,2
ΣΤ. Κατασκευές	107.904	27,4	35,5
Ζ. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	26.127	3,3	8,6
Η. Ξενοδοχεία και εστιατόρια	32.197	10,1	10,6
Θ. Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	5.603	2,1	1,8
Ι. Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	482	0,4	0,2
Κ. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας κλπ	10.144	3,4	3,3
Λ. Δημόσια διοίκηση και άμυνα κλπ	1.669	0,4	0,5
Μ. Εκπαίδευση	2.140	0,7	0,7
Ν. Υγεία και κοινωνική μέριμνα	3.481	1,4	1,1
Ξ. Άλλες δραστηριότητες	5.162	3,2	1,7
Ο. Ιδιωτικά νοικοκυριά	48.084	70,1	15,8
Ξένη Υπηκοότητα	304.169	6,7	100

Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε., Ε.Ε.Δ. 2007 (Β' τριμήνου), Επεξεργασία: ΙΝ.Ε./Γ.Σ.Ε.Ε.-Α.Δ.Ε.Δ.Υ. (Γ. Κρητικίδης)

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι η επίδραση της μετανάστευσης στο ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας υποδοχής, δηλαδή στην προκειμένη περίπτωση της Ελλάδας, τείνει να είναι θετική. Έρευνες έχουν δείξει ότι η θετική επίδραση στο Α.Ε.Π. μπορεί να θεωρηθεί ότι οφείλεται στην αύξηση του εργατικού δυναμικού, στη βελτίωση των επιδόσεων σε ορισμένους κλάδους παραγωγής, άρα και στη βελτίωση της κερδοφορίας, της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικής θέσης αλλά και των εξαγωγών, και ακόμη στη δημιουργία επενδυτικών ευκαιριών στη χώρα υποδοχής, η οποία συνεπάγεται και αύξηση της απασχόλησης των ντόπιων εργαζομένων. (Λιαργκόβας, 2007) (Σαρρής και Ζωγραφάκης 1999), (Κόντης, Ζωγραφάκης, Μητράκος 2006)

Οι μετανάστες, συνήθως, απασχολούνται σε εργασίες στις οποίες δεν ανταγωνίζονται τους Έλληνες, επομένως, δεν καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας τις οποίες διεκδικούν Έλληνες. Ο μεγαλύτερος όγκος αυτών των εργασιών βρίσκεται στον αγροτικό τομέα και σε ορισμένες ειδικότητες του κλάδου της οικοδομής. Συνήθως, οι μετανάστες χρησιμοποιούνται ως εργασιακή δύναμη χαμηλής ειδίκευσης, γι' αυτό και δέχονται χαμηλότερες αμοιβές.

3. Μετανάστες Επιχειρηματίες στην Ελλάδα

Όπως ειπώθηκε πιο πάνω, οι μετανάστες ήρθαν στην Ελλάδα επιζητώντας καλύτερες οικονομικές συνθήκες από τις χώρες τους και εργάστηκαν κυρίως και αρχικά ως εργάτες. Αρκετοί από αυτούς, σύντομα άνοιξαν επιχειρήσεις. Οι συνθήκες δεν ήταν πάντα εύκολες, καθώς αντιμετώπισαν προβλήματα χρηματοδότησεων από το κράτος, γλωσσικούς φραγμούς, έλλειψη επαρκούς γνώσης για τη διαχείριση των επιχειρήσεων και των προωθητικών ενεργειών, περιορισμό σε συγκεκριμένες εμπορικές δραστηριότητες με αποτέλεσμα να διαφοροποιούνται από τις καθημερινές αγορές (www.epp.eurostat.ec.europa.eu). Οι περισσότεροι μετανάστες δημιούργησαν την επιχείρησή τους κυρίως με αποταμίευση και δραστηριοποιήθηκαν στο εμπόριο τροφίμων και ρουχισμού και συχνά με προϊόντα από τη χώρα προέλευσής τους. Κάποιοι άλλοι δραστηριοποιήθηκαν ως μικροπωλητές.

Σε εκδήλωση του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος και μετά από έρευνα που έγινε και παρουσιάστηκε στη Θεσσαλονίκη λίγο πριν το ξεκίνημα της οικονομικής κρίσης διαπιστώνεται ότι οι περισσότερες εγγραφές στο Επιμελητήριο, έγιναν από μετανάστες που ίδρυσαν την επιχείρησή τους για οικονομικούς λόγους, με εξαίρεση τους κινέζους που έρχονται στην Ελλάδα με έτοιμα σχέδια (επιχειρηματικοί μετανάστες). Την εποχή εκείνη καταγράφονται 615 εγγεγραμμένες επιχειρήσεις αλβανών μεταναστών, 598 εγγραφές κινέζων μεταναστών και 347 κυπρίων μεταναστών. Από τις υπόψη επιχειρήσεις, το 42,65% δραστηριοποιούνται στο λιανικό εμπόριο, το 40,7% στο χονδρικό εμπόριο, το 5,5% στις κατασκευές και περίπου το 2% σε κλάδους που αφορούν το εμπόριο, τη συντήρηση και την επισκευή αυτοκινήτων και μηχανών. (ΕΒΕΘ, 2007).

4. Η περίπτωση του Δήμου Πειραιά

Ο Δήμος Πειραιά βρίσκεται στην Περιφέρεια Αττικής. Με βάση την απογραφή του 2011, έχει μόνιμο πληθυσμό 163.688 κατοίκους, που τον καθιστά τον πέμπτο μεγαλύτερο δήμο της Ελλάδας και τον δεύτερο μεγαλύτερο στο πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας. Η έκτασή του είναι 10.865 τ.χμ. και η πυκνότητα του μόνιμου πληθυσμού είναι 15.065,62 κάτοικοι ανά τετρ.χιλιόμετρο. Ο Δήμος Πειραιά ιδρύθηκε το 1835 και αποτέλεσε έναν από τους δήμους στους οποίους διαιρέθηκε αρχικά η Αττική. (Βλ.Χάρτη 1)

Σήμερα αποτελείται από τις περιοχές Αγία Σοφία (Μανιάτικα), Άγιος Βασίλειος, Άγιος Νείλος, Βούρλα, Βρυώνη, Γούβα του Βάβουλα, Δημοτική αγορά, Ευαγγελίστρια, Ζέα (Πασαλιμάνι), Ηλεκτρικός (συνοικία) ή Λεμονάδικα, Καμίνια, Καλλιόπολη, Καρβουνιάρικα, Κοπή, Καστέλλα, Μικρολίμανο, Νέο Φάληρο, Ξαβέρη, Παλιατζίδικα, Παπαστράτος, Πειραιϊκή, Πηγάδα, Προφήτης Ηλίας, Ρετσίνα, Τερψιθέα, Τρούμπα, Υδραίικα, Φρεατύδα, Χατζηκυριάκειο και Ψυττάλεια (www.peiraiasnet.gr).

Το κέντρο της πόλης του Πειραιά απέχει 12 χιλιόμετρα περίπου από το κέντρο της Αθήνας και συνδέεται με αυτήν με πολλά μέσα μεταφοράς όπως λεωφορεία, τρόλλεϋ, ηλεκτρικό σιδηρόδρομο, τραμ, προαστιακό σιδηρόδρομο και στο μέλλον με τις γραμμές του μετρό. Παράλληλα, το λιμάνι του Πειραιά, το οποίο χωρίζεται σε επιβατικό, εμπορικό και επισκευαστικό, αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα της Ευρώπης σε επιβατική κίνηση.

Όσον αφορά στη δημογραφική εξέλιξη του Δήμου Πειραιά, παρατηρείται αύξηση του δημοτικού πληθυσμού από το 1836, έτος της πρώτης απογραφής του δήμου, μέχρι σήμερα.

Πίνακας 4: Δημοτικός πληθυσμός Πειραιά

1836	1920	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
1.011	133.482	186.088	183.957	187.458	196.389	182.671	175.697	163.688

Πηγή: Ιστορικό Αρχείο Δήμου Πειραιά (1836-1896), Απογραφές Ε.Σ.Υ.Ε. (1920-2011)

Ο Δήμος Πειραιά αντιμετωπίζει πολλά από τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αστικές πυκνοδομημένες περιοχές της Περιφέρειας Αττικής. Κάποια από αυτά είναι η επέκταση της δόμησης στους φυσικούς χώρους του δήμου, με αποτέλεσμα ελάχιστοι να είναι οι ανοιχτοί χώροι και περιορισμένος ο χώρος στις πλατείες. Επίσης, δεδομένου ότι ο Πειραιάς είναι το μεγαλύτερο λιμάνι της Ελλάδας, είναι πύλη εισόδου και εξόδου της χώρας. Αυτό σημαίνει συνεχή κυκλοφορία αυτοκινήτων και μεγάλη κυκλοφοριακή συμφόρηση.

Ο Δήμος Πειραιά, έχοντας αντιληφθεί τα περιβαλλοντικά προβλήματα και θέτοντας ως στόχο τη βιωσιμότητα της πόλης, έχει σχεδιάσει έργα για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και την ποιότητα ζωής των δημοτών, τα οποία ενέταξε στο Επιχειρησιακό Πρόγρ. Ανάπτυξης 2012-14:

- Ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης απορριμμάτων και ενεργειακής αξιοποίησης
- Ολοκληρωμένο σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης
- Πλήρης αξιοποίηση των ακτών
- Παρεμβάσεις αισθητικής και λειτουργικής ανάπλασης
- Δημιουργία πρότυπου περιβαλλοντικού πάρκου
- Απομάκρυνση εγκαταλειμμένων οχημάτων
- Καθαρισμός και αξιοποίηση ακάλυπτων οικοπέδων και εγκαταλειμμένων κτισμάτων
- Ολοκληρωμένο σύστημα ανακύκλωσης

- Αξιοποίηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
- Φροντίδα απροστάτευτων ζώων
- Επικαιροποίηση πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού
- Δημιουργία θεσμού οδοκαθαριστού της γειτονιάς
- Ανάπτυξη πρασίνου
- Έλεγχος ποιότητας περιβάλλοντος
- Βελτίωση πυροπροστασίας
- Αντιμετώπιση ρύπανσης από τα ζώα

Όσον αφορά στους μετανάστες, ο Δήμος Πειραιά έχοντας αντιληφθεί το μεγάλο ποσοστό τους, έχει αναπτύξει δράσεις για την προστασία τους και την ένταξή τους στο Δήμο. Στα πλαίσια αυτά δημιουργήθηκε το 2005 το Ανοιχτό Σχολείο Μεταναστών Πειραιά (Α.Σ.Μ.Π.). Παράλληλα, δημιουργήθηκε η Κοινοφελής Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Ένταξης και Περίθαλψης Αλλοδαπών Πειραιά (ΚΟ.Δ.Ε.Κ.Ε.Π.Α.Π) με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του δήμου (Φ.Ε.Κ.1784/τ'Β/27-8-2009). Τα παραπάνω έγιναν στα πλαίσια μιας νέας μεταναστευτικής πολιτικής «που στοχεύει σε μια κοινωνία ασφάλειας, ειρήνης και ανθρωπιάς»(www.pireasnet.gr/).

Στον Πίνακα 5 που ακολουθεί, καταγράφεται τόσο ο οικονομικά ενεργός όσο και ο μη ενεργός πληθυσμός αλλοδαπών του Δήμου Πειραιά, κατά υπηκοότητα, για το έτος 2001. Κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι στο δήμο του Πειραιά, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, κατοικούν αλλοδαποί από 115 ξένες χώρες, ενώ στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται οι υπηκοότητες με τη μεγαλύτερη αλλοδαπή πληθυσμιακή συμμετοχή στο δήμο.

Πίνακας 5: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός αλλοδαπών Δήμου Πειραιά, κατά υπηκοότητα

Υπηκοότητα	Οικονομικά ενεργοί			Οικονομικά μη ενεργοί	ΣΥΝΟΛΟ
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι		
Αίγυπτος	422	401	21	81	503
Αλβανία	4959	4560	399	3233	8192
Αρμενία	133	119	14	97	230
Βουλγαρία	200	186	14	72	272
Γεωργία	81	75	6	43	124
Γιουγκοσλαβία	60	48	12	42	102
Η.Π.Α	82	71	11	126	208
Ηνωμένο Βασίλειο	87	84	3	81	168
Ινδία	102	92	10	5	107
Ιράκ	86	75	11	88	174
Κύπρος	132	122	10	240	372
Μολδαβία	54	48	6	36	90
Μπαγκλαντές	184	155	29	13	197
Ουκρανία	181	164	17	93	274
Πακιστάν	593	547	46	29	622
Πολωνία	108	99	9	73	181
Ρουμανία	195	178	17	108	303
Ρωσία	160	148	12	118	278
Συρία	87	81	6	25	112
Φιλιππίνες	89	87	2	25	114
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	620	556	64	506	1126
ΣΥΝΟΛΟ	8615	7896	719	5162	13777

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή 2001

Παρατηρείται ότι από το σύνολο των 13.777 αλλοδαπών, οι 8.615 είναι οικονομικά ενεργοί, δηλαδή ποσοστό 62,5%. Από αυτούς, απασχολούνται οι 7.896, κάτι που υποδηλώνει ένα ποσοστό ανεργίας για τους αλλοδαπούς που κατοικούν στον Πειραιά, της τάξεως του 8,34%. Επίσης, εύκολα

παρατηρεί κανείς και την ιδιαίτερα υψηλή συμμετοχή των Αλβανών στον αριθμό των απασχολούμενων αλλοδαπών (4.560), όπου αποτελούν το 57,7% αυτών.

Στον Πίνακα 6 παρουσιάζονται οι απασχολούμενοι αλλοδαποί του Δήμου Πειραιά, κατά υπηκοότητα και ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, κατά αντιστοιχία του Πίνακα 5.

Πίνακας 6: Απασχολούμενοι αλλοδαποί Δήμου Πειραιά, κατά υπηκοότητα και ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας

Υπηκοότητα	Ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας										ΣΥΝΟΛΟ
	Γεωργία, αλιεία κτηνοτροφία, δασοκομία	Ορυχεία, λατομεία	Μεταποιητικές βιομηχανίες	Παροχή νερού, ηλ. ρεύματος, φυσικού αερίου	Κατασκευές	Εμπόριο, επισκευές, εστιατόρια, ξενοδοχεία	Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνία	Χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	Λοιπές υπηρεσίες	Άσφαξης ή μη δήλωση	
Αίγυπτος	5	0	65	1	161	112	26	2	9	20	401
Αλβανία	18	1	709	5	1433	908	186	8	1085	207	4560
Αρμενία	0	0	36	0	14	31	2	1	28	7	119
Βουλγαρία	0	0	19	0	13	30	7	0	111	6	186
Γεωργία	0	0	12	0	4	19	4	2	31	3	75
Γιουγκοσλαβία	0	0	1	0	10	5	8	0	18	6	48
Η.Π.Α	0	0	6	0	2	17	9	1	30	6	71
Ην. Βασίλειο	0	0	4	0	3	11	22	5	32	7	84
Ινδία	2	0	37	1	10	19	11	0	6	6	92
Ιράκ	1	0	18	0	8	26	11	0	5	6	75
Κύπρος	0	0	11	1	8	26	22	3	45	6	122
Μολδαβία	0	0	1	0	5	13	1	0	25	3	48
Μπαγκλαντές	1	0	81	0	16	37	3	0	5	12	155
Ουκρανία	0	0	10	0	13	28	6	0	95	12	164
Πακιστάν	3	3	272	0	72	99	51	0	22	25	547
Πολωνία	0	2	12	0	38	13	5	0	26	3	99
Ρουμανία	0	0	32	0	27	55	20	1	37	6	178
Ρωσία	1	0	32	0	11	25	19	0	53	7	148
Συρία	2	1	16	0	17	20	10	1	5	9	81
Φιλιππίνες	1	0	1	0	1	16	17	0	48	3	87
ΛΟΙΠ. ΧΩΡΕΣ	1	0	69	1	38	163	86	10	169	19	556
ΣΥΝΟΛΟ	35	7	1444	9	1904	1673	526	34	1878	386	7896

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή 2001

Από τον Πίνακα 6 προκύπτει ότι οι απασχολούμενοι αλλοδαποί του Δήμου Πειραιά δραστηριοποιούνται κυρίως σε τέσσερις ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας (μεταποιητικές βιομηχανίες, κατασκευές, εμπόριο - επισκευές - εστιατόρια - ξενοδοχεία, λοιπές υπηρεσίες). Πιο συγκεκριμένα, στις μεταποιητικές βιομηχανίες δραστηριοποιείται το 18% των απασχολούμενων αλλοδαπών του δήμου, στις κατασκευές το 24,1%, στην ομάδα «εμπόριο, επισκευές, εστιατόρια, ξενοδοχεία» το 21,1% και στις «λοιπές υπηρεσίες» το 23,7% αυτών.

Η τελευταία απογραφή του 2011 δεν έχει ακόμη δημοσιεύσει λεπτομερή στοιχεία για να συγκριθούν οι μεταβολές που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια. Όμως, σύμφωνα με στοιχεία από το δήμο Πειραιά, οι σημερινοί οικονομικά ενεργοί μετανάστες είναι 6.723. (βλ.Πίνακα 7)

Πίνακας 7. Σημερινοί ενεργοί οικονομικοί μετανάστες δήμου Πειραιά.

ΑΓ.ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ	1	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	1	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	704
ΑΙΘΙΟΠΙΑ	5	ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤ.	1	ΑΛΒΑΝΙΑ	3467
ΑΛΓΕΡΙΑ	3	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	4	ΑΡΜΕΝΙΑ	136
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	7	ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	3	ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ	1
ΒΙΕΤΝΑΜ	2	ΒΟΖΝΙΑ-ΕΡΓΕΓΟΒΙΝΗ	1	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	25
ΓΕΩΡΓΙΑ	119	ΓΙΟΥΓΚΟΣΛ.(ΣΕΡΒ.-ΜΑΥΡ.)	17	ΓΚΑΝΑ	37
ΓΟΥΙΝΕΑ	1	ΔΗΜΟΚΡ. ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ	1	ΔΟΜΙΝΙΚΑ	3
ΔΟΜΙΝΙΚ. ΔΗΜΟΚΡ.	23	ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	1	ΗΠΑ	21
ΙΑΠΩΝΙΑ	6	ΙΝΔΙΑ	158	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	4
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	6	ΙΡΑΚ	10	ΙΡΑΝ	11
ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ	4	ΙΣΡΑΗΛ	4	ΚΑΖΑΧΣΤΑΝ	15
ΚΑΜΕΡΟΥΝ	1	ΚΑΝΑΔΑΣ	1	ΚΕΝΥΑ	2
ΚΙΝΑ	40	ΚΙΡΓΙΖΙΑ	2	ΚΟΛΟΜΒΙΑ	15
ΚΟΝΓΚΟ	1	ΚΟΡΕΑ (ΝΟΤΙΟΣ)	11	ΚΟΥΒΑ	24
ΚΡΟΑΤΙΑ	3	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	24	ΛΙΒΑΝΟΣ	24
ΛΙΒΥΗ	9	ΜΑΛΑΙΣΙΑ	1	ΜΑΡΟΚΟ	9
ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ	3	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	1	ΜΕΞΙΚΟ	7
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	109	ΜΠΑΝΓΚΛΑΝΤΕΣ	138	ΜΥΑΝΜΑΡ (ΒΙΡΜ.)	1
Ν.ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΑΚΡΩΤ.	2	ΝΕΠΑΛ	4	ΝΙΓΗΡΙΑ	3
ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	5	ΟΝΔΟΥΡΑ	1	ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	19
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	289	ΠΑΚΙΣΤΑΝ	602	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝ. ΑΡΧΗ	1
ΠΑΝΑΜΑΣ	1	ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ	5	ΠΕΡΟΥ	3
ΠΡ.ΓΙΟΥΓΓ.ΔΗΜ. ΜΑΚ.	10	ΡΟΥΑΝΤΑ	3	ΡΩΣΙΑ	169
ΣΕΝΕΓΑΛΗ	1	ΣΕΡΒΙΑ	19	ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒ.	1
ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ	1	ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	1	ΣΟΥΔΑΝ	2
ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ	30	ΣΥΡΙΑ	115	ΤΑΪΛΑΝΔΗ	13
TANZANIA	12	ΤΟΥΡΚΙΑ	15	ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ	1
ΤΥΝΗΣΙΑ	6	ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	153	ΧΙΛΗ	8
ΣΥΝΟΛΟ	6.723				

Πηγή: Δήμος Πειραιά

5. Επιτόπια Έρευνα

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε επιτόπια έρευνα με ερωτηματολόγια στο Δήμο Πειραιά. Στόχος ήταν να ερευνηθεί κατά πόσο οι επιχειρηματίες μετανάστες της περιοχής είναι ευαισθητοποιημένοι στα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η έρευνα απευθύνθηκε στους μετανάστες επιχειρηματίες του Δήμου. Οι ερευνητές εκπόνησαν την έρευνα με βάση τα στοιχεία που χορηγήθηκαν από το Τμήμα Αλλοδαπών του Δήμου Πειραιά (Νοέμβριος 2011). Σε αυτά αναφέρονταν η διεύθυνση της επιχείρησης, τα τηλέφωνα κ.ά. Σύμφωνα με τα στοιχεία, 64 είναι οι μετανάστες που τους έχει χορηγηθεί άδεια για τη δημιουργία ατομικής επιχείρησης. Συγκεκριμένα, στον Πειραιά λειτουργούν έντεκα καταστήματα ένδυσης και υπόδησης, έντεκα περίπτερα, οκτώ οβελιστήρια, επτά αναψυκτήρια, έξι καφενεία, τέσσερα μικτά καταστήματα τροφίμων, τρία ψλικάτζιδικά, τρία εστιατόρια, δύο παντοπωλεία, δύο ψαροταβέρνες, δύο πιτσαρίες, δύο οινομαγειρεία, ένα πρατήριο έτοιμων φαγητών, ένα κρεοπωλείο και ένα οπωροπωλείο, στα οποία ιδιοκτήτες είναι αλλοδαποί.

Από τους ιδιοκτήτες των 64 παραπάνω καταστημάτων, δεκαέξι είναι Αλβανοί, δώδεκα Κινέζοι, οκτώ Αιγύπτιοι, έξι Ρουμάνοι, έξι Αρμένιοι, πέντε Ρώσοι, πέντε Πακιστανοί, τρεις Ινδοί, ένας από Βιετνάμ, ένας από Βραζιλία και ένας από τη Χιλή. Όσον αφορά το φύλο των ιδιοκτητών των καταστημάτων αυτών, οι γυναίκες ιδιοκτήτριες αποτελούν ποσοστό περίπου 12,5% του συνόλου αυτών, καθώς είναι μόλις οκτώ.

Η φύση της έρευνας ήταν τέτοια που δεν επέτρεψε τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων από την πλειοψηφία των παραπάνω καταστημάτων. Στα ερωτηματολόγια ανταποκρίθηκαν 26 αλλοδαποί

καταστηματάρχες, δηλαδή ποσοστό 40,62%. Συγκεκριμένα, απάντησαν αλλοδαποί ιδιοκτήτες από τέσσερα περίπτερα, τέσσερα καταστήματα ένδυσης και υπόδησης, τρία οβελιστήρια, τρία αναψυκτήρια, τρία εστιατόρια, τρία καφενεία, δύο παντοπωλεία, δύο ψλικάτζιδικα, μια ψαροταβέρνα και ένα οινομαγειρείο.

Από τους αριθμούς αυτούς, προκύπτει μια σχετικά αναλογική εκπροσώπηση της κάθε κατηγορίας στο σύνολο των καταστημάτων η οποία, σε συνδυασμό με τη φύση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, επιτρέπει την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για τη συμβολή των καταστημάτων αυτών στη βιώσιμη περιβαλλοντική ανάπτυξη του Δήμου Πειραιά.

Δημιουργήθηκαν ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου χωρισμένες σε τρία μέρη. Το πρώτο αφορούσε προσωπικά στοιχεία των ερωτώμενων όπως εθνικότητα, φύλο, ηλικία, χρόνο διαμονής στην Ελλάδα κ.ά. Το δεύτερο μέρος είχε ερωτήσεις σχετικές με την προστασία του περιβάλλοντος και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Δηλαδή εάν γνωρίζουν τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), εάν χρησιμοποιούν οικολογικούς λαμπτήρες, εάν ανακυκλώνουν κ.ά.

Το τρίτο μέρος αναφέρεται στα στοιχεία της επιχείρησης, Τα χρόνια λειτουργίας της, εάν απασχολούν υπαλλήλους και πόσους, εάν η οικονομική κρίση τους έχει δημιουργήσει προβλήματα.

Τα ερωτήματα απαντήθηκαν προσωπικά από τον κάθε ιδιοκτήτη. Παρόλο που το ερωτηματολόγιο ήταν απλό για να γίνεται κατανοητό, κατά τη διεξαγωγή της έρευνας προέκυψαν δυσκολίες, διότι οι περισσότεροι μετανάστες δεν γνώριζαν καλά ελληνικά. Επίσης, ενώ υπήρξε ενημέρωση, δίσταζαν να απαντήσουν στις ερωτήσεις λόγω δυσπιστίας. Από τα 64 ερωτηματολόγια απαντήθηκαν τα 26.

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε το μήνα Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2011, δηλαδή κατά την περίοδο όπου η ελληνική οικονομία αντιμετώπιζε ήδη σοβαρά προβλήματα.

6. Αποτελέσματα

Από την έρευνα προέκυψε ότι η πλειοψηφία των μεταναστών προέρχονται από την Αλβανία και αμέσως μετά την Κίνα (βλ.Γράφημα 1). Στην πλειοψηφία τους είναι άντρες (βλ.Γράφημα 2), ηλικίας 40-50 ετών (βλ.Γράφημα 3). Όσον αφορά στη μόρφωσή τους, στην πλειοψηφία τους είναι απόφοιτοι της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. Γράφημα 4).

Το 77% αυτών είναι έγγαμοι (βλ.Γράφημα 5) και το 77% έχουν παιδιά (βλ.Γράφημα 6).

Το 88% του δείγματος κατοικεί στα όρια του Δήμου Πειραιά (βλ. Γράφημα 7). Στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι βασικοί λόγοι εγκατάστασης στην περιοχή Πειραιά ήταν οικονομικοί (βλ. Γράφημα 8). Δηλαδή είναι οικογενειάρχες, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στο δήμο με προοπτική μονιμότητας.

Η κύρια ενέργεια που χρησιμοποιούν για τη θέρμανσή τους είναι το πετρέλαιο (βλ. Γράφημα 9), δηλαδή χρησιμοποιούν την κεντρική θέρμανση των κτιρίων.

Για την αδειοδότηση της επιχείρησής τους δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα γραφειοκρατίας (βλ. Γράφημα 10)

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ατομικών επιχειρήσεων λειτουργούν 1-4 χρόνια (βλ. Γράφημα 11).

Το 77% αυτών δηλώνουν ότι η οικονομική κρίση επηρεάζει τη λειτουργία της Επιχείρησής τους (βλ.Γράφημα 12)

Σε ερώτηση για το αν απασχολούν άλλα άτομα στην επιχείρησή τους, η πλειοψηφία απάντησε θετικά. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι στις εν λόγω Επιχειρήσεις απασχολούνται συνολικά 71 άτομα. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών είναι αλβανοί, ακολουθούν οι κινέζοι και στη συνέχεια οι αιγύπτιοι (βλ.Γράφημα 13)

Στην ερώτηση εάν γνωρίζουν την ύπαρξη της ΚΟ.Δ.Ε.Κ.Ε.Π.Α. απάντησε θετικά το 69% του δείγματος (βλ.Γράφημα 14)

Το περιβάλλον είναι ένας παράγοντας ο οποίος φαίνεται να τους απασχολεί, αφού ένα ποσοστό (69%) ανακυκλώνει (βλ.Γράφημα 15). Βέβαια, η πλειοψηφία αυτών ανακυκλώνει πλαστικό, και ακολούθως γυαλί, χαρτί και τέλος αλουμίνιο. (βλ.Γράφημα 16).

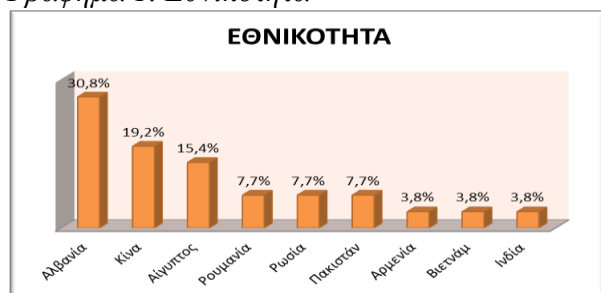
Σε ερώτηση για την κατανάλωση νερού, ένα πολύ μικρό ποσοστό των ερωτώμενων δήλωσαν ότι ο λόγος της μη υπερκατανάλωσης αυτού είναι περιβαλλοντικός (βλ. Γράφημα 17). Επίσης, ένα πολύ μικρό ποσοστό αυτών ασχολείται με τις περιβαλλοντικές ενέργειες του Δήμου (19% του δείγματος) (βλ. Γράφημα 18)

Σε ερώτηση σχετικά με τους λαμπτήρες φωτισμού που χρησιμοποιούν, ένα ποσοστό της τάξεως του 58% δήλωσε ότι χρησιμοποιεί οικολογικούς λαμπτήρες (βλ. Γράφημα 19) Σε επόμενη ερώτηση για το λόγο που δεν χρησιμοποιούν οικολογικούς λαμπτήρες απάντησαν για λόγους οικονομικούς, δεδομένου ότι οι οικολογικοί λαμπτήρες είναι ακριβότεροι από τους συμβατικούς. (βλ. Γράφημα 20)

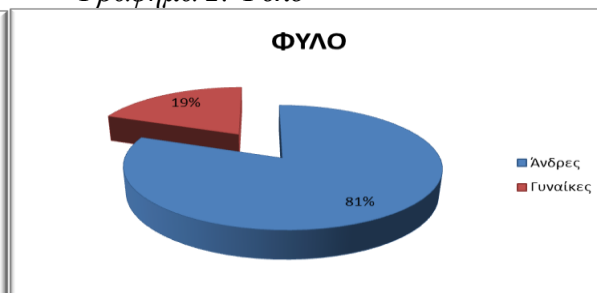
Σε ερώτηση σχετικά με το ποιο είδος ενέργειας είναι ΑΠΕ απάντησαν η ηλιακή το 100% του δείγματος, το φυσικό αέριο το 77% και το πετρέλαιο το 7,7%. Οι απαντήσεις δείχνουν ότι ένα ποσοστό του δείγματος δεν είναι καλά πληροφορημένο για τα θέματα των ΑΠΕ. (βλ. Γράφημα 21)

Τέλος, το 46% αυτών, διαθέτουν αυτοκίνητο (βλ. Γράφημα 22), δηλαδή οι μισοί περίπου από αυτούς δεν εξυπηρετούνται αποκλειστικά με μέσα συγκοινωνίας για τις μετακινήσεις τους.

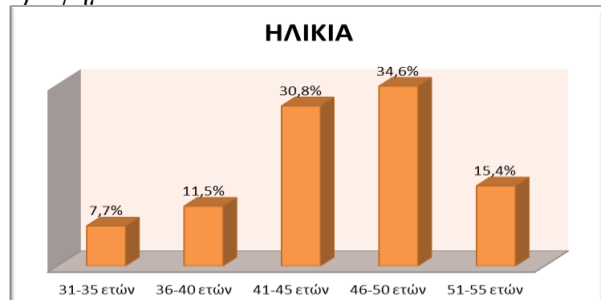
Γράφημα 1. Εθνικότητα

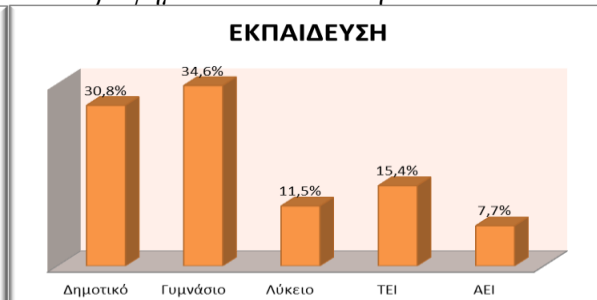
Γράφημα 2. Φύλο

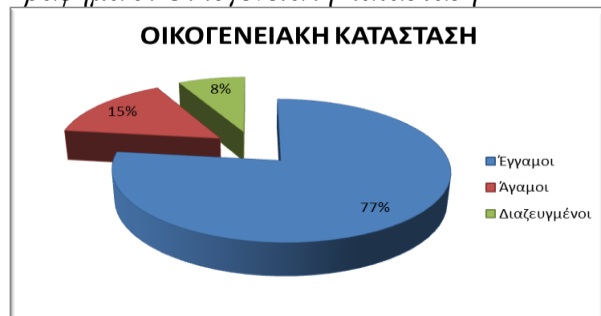
Γράφημα 3. Ηλικία

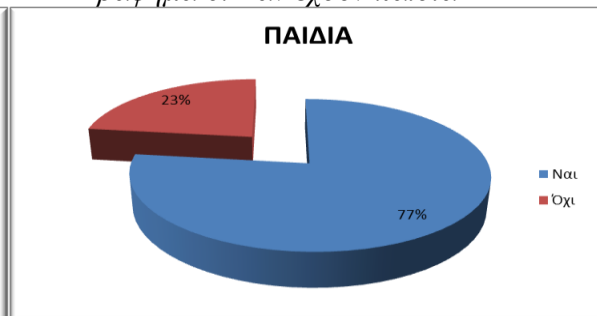
Γράφημα 4. Εκπαίδευση

Γράφημα 5. Οικογενειακή κατάσταση

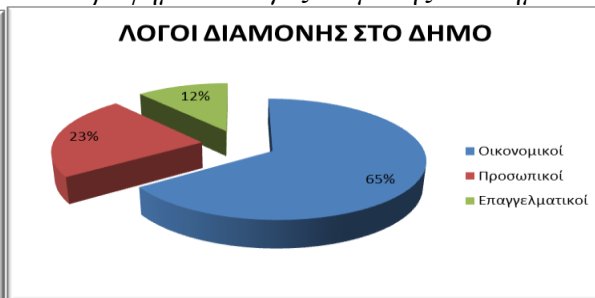
Γράφημα 6. Εάν έχουν παιδιά

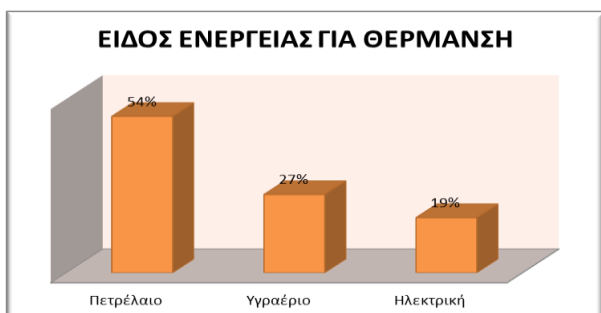
Γράφημα 7. Κατοικία στο Δήμο Πειραιά

Γράφημα 8. Λόγος διαμονής στο δήμο

Γράφημα 9. Είδος ενέργειας για θέρμανση

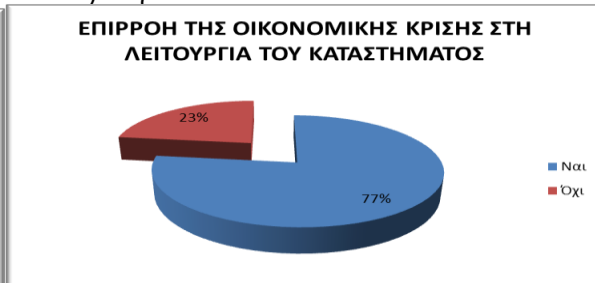
Γράφημα 10. Ευκολία στην αδειοδότηση της επιχείρησης

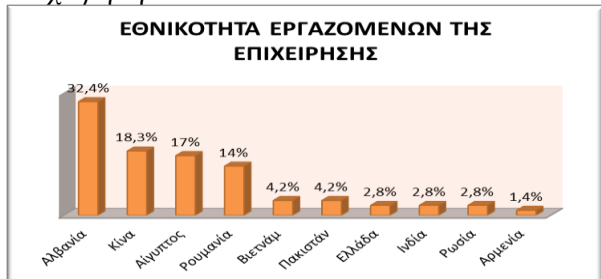
Γράφημα 11. Έτη λειτουργίας της οικονομική Επιχείρησης

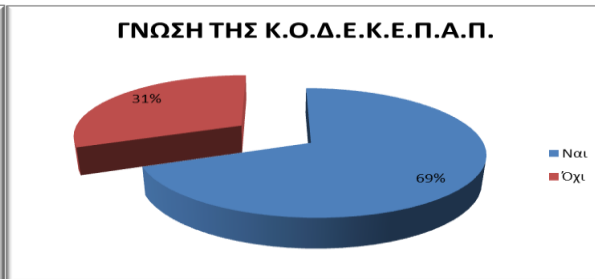
Γράφημα 12. Προβλήματα από την κρίση

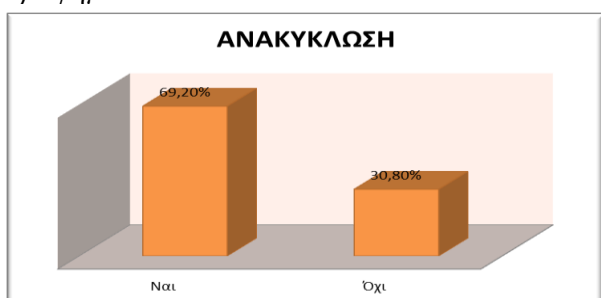
Γράφημα 13. Εθνικότητα εργαζομένων στην Επιχείρηση

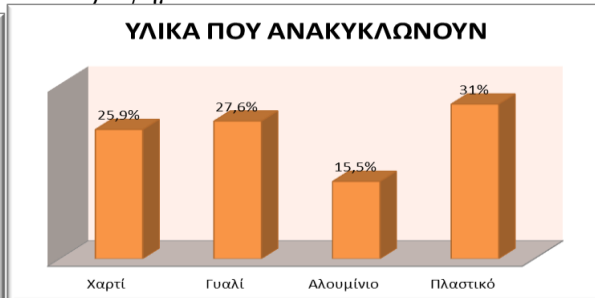
Γράφημα 14. Εάν γνωρίζουν την ΚΟ.Δ.Ε.Κ.Ε.Π.Α.Π.

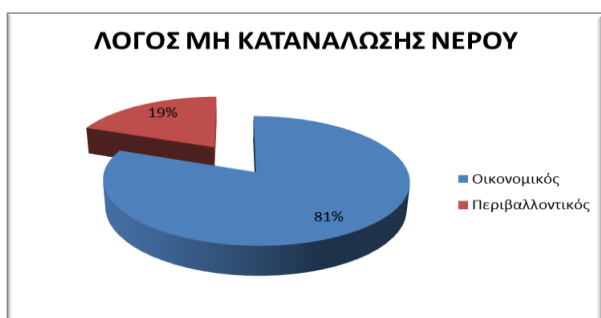
Γράφημα 15. Εάν ανακυκλώνουν

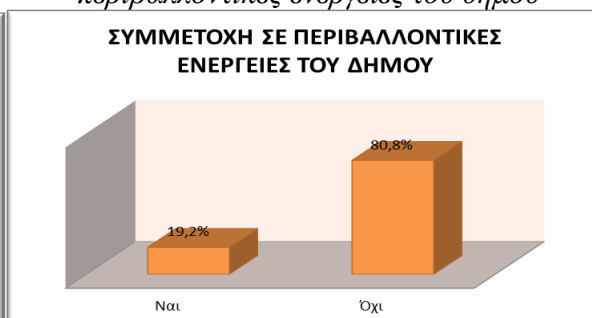
Γράφημα 16. Υλικά που ανακυκλώνουν

Γράφημα 17. Λόγος μη κατανάλωσης νερού

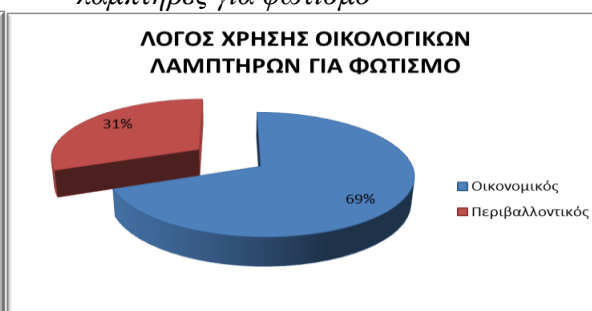
Γράφημα 18. Συμμετοχή στις περιβαλλοντικές ενέργειες του δήμου

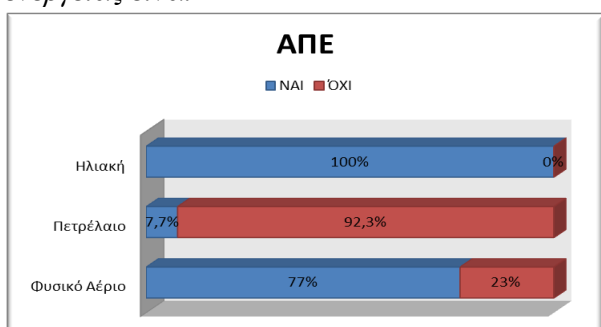
Γράφημα 19. Χρήση οικολογικών λαμπτήρων για φωτισμό

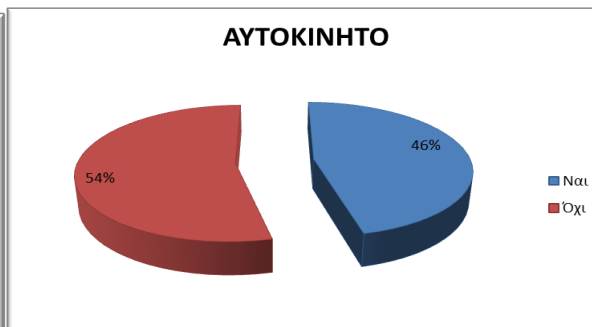
Γράφημα 20. Ο λόγος που χρησιμοποιούν λαμπτήρες για φωτισμό

Γράφημα 21. Ποιο από τα παρακάτω είδος ενέργειας είναι ΑΠΕ

Γράφημα 22. Διαθέτουν αυτοκίνητο

Συμπεράσματα

Από την παράθεση των παραπάνω στοιχείων προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει θετικά το ζήτημα των μεταναστών και θεωρεί ότι εάν οι οικονομικοί μετανάστες διαθέτουν τα ανάλογα προσόντα, τότε η συμβολή τους μπορεί να είναι θετική στη χώρα στην οποία εγκαθίστανται.

Η Ελλάδα έγινε τα τελευταία χρόνια πόλος έλξης των μεταναστών, οι οποίοι αναζητούσαν εργασία και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Οι οικονομικοί μετανάστες σήμερα αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού που ζει στη χώρα και υποστηρίζει την ελληνική οικονομία. Αρκετοί από αυτούς εξελίχθηκαν και δημιούργησαν τις δικές τους επιχειρήσεις. Αυτό το απέδειξε η παρούσα έρευνα, όπου διαπίστωσε ότι υπάρχουν 64 επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στα όρια του δήμου Πειραιά.

Από την έρευνα των στοιχείων προέκυψε ότι ο Δήμος Πειραιά φαίνεται ευαισθητοποιημένος σε θέματα που αφορούν στο περιβάλλον. Έχει προχωρήσει σε δράσεις και αναπτυξιακά έργα που θα αναδείξουν και θα βελτιώσουν το περιβάλλον και το βιοτικό επίπεδο των πολιτών. Ταυτόχρονα,

εντάσσει τους μετανάστες στην τοπική κοινωνία, εφόσον δημιούργησε το Ανοικτό Σχολείο αλλά και την ΚΟ.Δ.Ε.Κ.Ε.Π.Α.Π.. Επίσης, έχει προχωρήσει σε έκδοση αρκετών αδειών για επιχειρήσεις μεταναστών στα όρια του δήμου.

Παρόμοια έρευνα που διεξήχθη για τους επιχειρηματίες μετανάστες του Δήμου Ζωγράφου έδειξε ότι δεν εντάσσονται στην τοπική κοινωνία και θεωρούν τους έλληνες ρατσιστές. Επίσης, δεν είναι ευαισθητοποιημένοι στα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος. (Economou, Mitoula, 2013) Στο δήμο Πειραιά, τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται. Το γεγονός αυτό οφείλεται, ενδεχομένως, στο γεγονός ότι ο Πειραιάς είναι μεγάλο λιμάνι, πύλη εισόδου και εξόδου της Ελλάδας. Επομένως, η κυκλοφορία και εγκατάσταση αλλοδαπών στα όρια του δήμου είναι μία συνηθισμένη πρακτική, εδώ και πάρα πολλά χρόνια. Οι αλλοδαποί συνήθισαν να ζουν και να εργάζονται μαζί με τους έλληνες στον Πειραιά και σε πολλές περιπτώσεις έχουν προσαρμοστεί στην ελληνική πραγματικότητα. Η επιτόπια έρευνα έδειξε ότι σε γενικές γραμμές οι επιχειρηματίες μετανάστες στην περιοχή του Πειραιά, εντάσσονται στην τοπική κοινωνία.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι οι αλλοδαποί ιδιοκτήτες καταστημάτων στον Πειραιά, τονώνουν την τοπική οικονομία αυξάνοντας την καταναλωτική ζήτηση και δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας. Βέβαια, αυτές καλύπτονται κυρίως από ομοεθνείς τους, αλλά κάποιες φορές και από Έλληνες, όπως στην περίπτωση Ελλήνων εργαζόμενων που αναφέρθηκε πιο πάνω.

Τέλος, ένα ποσοστό αυτών παρουσιάζονται περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι και μπορεί να υποστηριχθεί ότι συμβάλλουν θετικά στη βιώσιμη ανάπτυξη του Δήμου Πειραιά. Ο Δήμος μπορεί να εντείνει ακόμη περισσότερο την προσπάθεια για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μεταναστών που ζουν, κατοικούν και δραστηριοποιούνται στην περιοχή, πάνω στις δράσεις που γίνονται για τη βιωσιμότητα του τόπου και την προστασία του περιβάλλοντος. Άλλωστε, αρκετοί από τους μετανάστες επιχειρηματίες έχουν τη διάθεση μόνιμης εγκατάστασης στην περιοχή, δεδομένου ότι στην πλειοψηφία τους είναι οικογενειάρχες και έχουν παιδιά.

Βιβλιογραφία – Αναφορές

- Μπάγκαβος Χ. και Παπαδοπούλου Δ. (2003), Μεταναστευτικές τάσεις και Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, Αθήνα: Μελέτες του ΙΝ.Ε/Γ.Σ.Ε.Ε. - Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
- Έμκε-Πουλοπούλου Η. (2007), Η μεταναστευτική πρόκληση, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Λιανός Θ., Κανελλόπουλος Κ., Γρέγου Μ., Γκέμι Έ. και Παπακωνσταντίνου Π. (2008), Εκτίμηση του όγκου των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα, Αθήνα: Ι.ΜΕ.ΠΟ. στο www.ypes.gr, τελευταία επίσκεψη 16/5/2010
- Καβουνίδα Τζ., Γναρδέλης Χ., και Αλεξιάς Γ. (2003), Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών, Αθήνα: Παρατηρητήριο Απασχόλησης - Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε.
- Economou Ag., Mitoula R. (2013) “The contributions of immigrant business-owners in the field of sustainable environmental development in the Municipality of Zografou”, Proceedings at Eurasia Business and Economic Society (EBES 2013), 11-14 January 2013, Rome
- Έκθεση Brundland (1987), “Our Common Future”, Oxford University Press
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1998), Αειφόρος αστική ανάπτυξη στην Ε.Ε.: Πλαίσιο Δράσης», Βρυξέλλες
- ΕΒΕΘ (2007), “Immensity, Επιχειρηματικότητα των Μεταναστών για την Κοινωνικοοικονομική Συνοχή και τη Βελτίωση του Βιοτικού Επιπέδου», Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, σε συνεργασία με φορείς από την Ελλάδα, Ιταλία, Γερμανία, Πολωνία, Σλοβενία, Σλοβακία, Αλβανία και Βουλγαρία, Θεσσαλονίκη

- Μητούλα Ρ. (2006), «Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Ανασυγκρότηση του Ελληνικού Αστικού Περιβάλλοντος», εκδόσεις Σταμούλη
- Ε.Σ.Υ.Ε. (2009), Ειδική έρευνα για τη θέση στην αγορά εργασίας των μεταναστών και των άμεσων απογόνων τους, στο www.statistics.gr, τελευταία επίσκεψη 18/9/2011
- Κόντης Α., Ζωγραφάκης Σ και Μητράκος Θ (2006), Οι οικονομικές επιπτώσεις της απασχόλησης των μεταναστών κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στο Α.Ε.Π., Αθήνα: Ι.ΜΕ.ΠΟ, στο www.imepo.gr, τελευταία επίσκεψη 26/4/2010
- Κρητικίδης Γ. (2008), Πληθυσμός, εργατικό δυναμικό και απασχόληση των μεταναστών, Αθήνα: Ενημέρωση, Τεύχος 152, στο www.inegsee.gr, τελευταία επίσκεψη 17/9/2011
- Διαργκόβας Π. (2007), Οικονομικές διαστάσεις της μετανάστευσης, στο: Κοντιάδης Ξ., Παπαθεοδώρου Θ. (επιμ.), Η μεταρρύθμιση της μεταναστευτικής πολιτικής, σελ. 190-199, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Sarris A. and Zografakis S. (1999), ‘A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy’, Journal of Population Economics, no. 12, pp 155-182
- ΦΕΚ 1784/ζ΄Β/27-8-2009
- www.pireasnet.gr, επίσημη ιστοσελίδα του Δήμου Πειραιά
- www.statistics.gr, επίσημη ιστοσελίδα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής
- www.tovima.gr, επίσημη ιστοσελίδα της εφημερίδας ‘Το Βήμα’ (τελευταία επίσκεψη 20/11/2011)
- www.ypes.gr, επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
- www.epp.eurostat.ec.europa.eu